

ТУРИЗМ У РЕГІОНАЛЬНІЙ ПОЛІТИЦІ УКРАЇНИ

Розглянуто ключові положення державної стратегії регіонального розвитку щодо рекреаційно-туристичної діяльності в Україні.

Рассмотрены ключевые положения государственной стратегии регионального развития в отношении рекреационно-туристической деятельности в Украине.

The article observes the key provisions of the state strategy of regional development related to the recreation and tourism activities in Ukraine.

Підходи до політики управління розвитком галузей в Україні на сучасному етапі очкують суттєвого реформування. Той факт, що система державного управління в Україні вимагає модернізації є незаперечним на думку багатьох авторів. Останнім часом актуалізуються повідомлення про потенційну реструктуризацію, яка неодмінно торкнеться й туризму, який нині підпорядковується Міністерству культури та туризму України. Очевидно, що проблема узгодження галузевих програм і державної стратегії регіонального розвитку є нагальною незалежно від управлінських рокіровок. Водночас, завдання підвищення ефективності туристичної діяльності в країні на засадах стійкого розвитку неможливо вирішити без визначення тих засад, на яких відбувається управління регіональним розвитком у країні загалом.

Наукове обґрунтування напрямів розвитку туризму в Україні є предметом постійної уваги науковців, якому присвячуються сотні наукових статей щорічно, серед яких суттєвим є доробок географів Я. Олійника, О. Любіцевої, О. Бейдика та інших, а також окремі публікації автора. В умовах «політико-адміністративної» невизначеності актуальність проблеми ґрунтовного окреслення завдань і шляхів підвищення конкурентоспроможності туристичної індустрії країни не втрачає, а, ймовірно, навіть навпаки, загострено актуалізує визначення та узгодження політики розвитку туризму із стратегією регіонального розвитку країни, що й стало головним мотивом для даної статті.

Основні напрями розвитку туризму в Україні до 2010 р. визначено Указом Президента України від 10 серпня 1999 р. № 973/99 . До останнього часу діяла *Державна програма розвитку туризму на 2002-2010 рр.*, затверджена 29 квітня 2002 р. Кабінетом Міністрів України. Цей програмний документ визначав пріоритетність розвитку в'їзного і внутрішнього туризму та слугував підґрунтям регіональних програми та програм розвитку окремих туристичних центрів.

6 серпня 2008 р. було схвалено *Стратегію розвитку туризму і курортів*, якою, зокрема визначено, що *Реалізація Стратегії сприятиме:*

- ✓ *сталому розвитку регіонів з метою підвищення якості життя населення, подолання бідності та безробіття, формування середнього класу;*

- ✓ розробленню державної та місцевих програм розвитку туризму і курортів, економічно обґрунтованих планів їх виконання, у тому числі в рамках програм соціально-економічного розвитку регіонів[1].

Логічним розвитком цієї стратегії мала стати Державна цільова програма розвитку туризму на 2011-2015 рр. Однак, на сучасному етапі розробка її Концепції, власне, і розробка програми як такої, гальмуються «політико-адміністративною» невизначеністю. Втім, у співпраці з науковим центром розвитку туризму Концепція підготована. Її деталізація з огляду на завдання регіонального масштабу може бути забезпечена не лише за умов урахування пропозицій місцевих органів самоврядування та управлінських структур обласного рівня. Головним орієнтиром у даному випадку має бути узгодженість із національною системою стратегічного планування регіонального розвитку країни.

Національна система стратегічного планування регіонального розвитку в Україні охоплює Концепцію державної регіональної політики, Державну стратегію регіонального розвитку, регіональні стратегії розвитку, програми економічного і соціального розвитку, контракти регіонального розвитку.

«Концепція державної регіональної політики» затверджена Указом Президента України від 25 травня 2001. Її логічним втіленням щодо сучасних завдань є «Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2015 року» (Постанова Кабінету Міністрів України від 21 липня 2006 року №1001) [2]. Фундаментом Стратегії є аналіз тенденцій соціально-економічного розвитку. На цьому підґрунті в якості основних проблем регіонального розвитку визначено:

- ✓ низьку інвестиційну привабливість регіонів та інноваційної активності в них;
- ✓ нерозвинутість виробничої та соціальної інфраструктури;
- ✓ зростання регіональних диспропорцій у сфері соціально-економічного розвитку регіонів;
- ✓ слабкі міжрегіональні зв'язки;
- ✓ нераціональне використання людського потенціалу.

Метою та стратегічними завданнями регіональної політики до 2015 року визначено створення умов для підвищення конкурентоспроможності регіонів, забезпечення їх сталого розвитку на сучасній технологічній основі, високої продуктивності виробництва та зайнятості населення. При цьому основними принципами регіональної політики визначено:

- ✓ Програмування на підґрунті взаємозв'язаних довгострокових стратегій, планів та програм розвитку як на державному, так і на адміністративно-територіальному рівні. Цей принцип також передбачає щорічне планування необхідних витрат державного бюджету, що сприяє забезпеченню прозорості, стабільності та синхронізації в політиці розвитку регіонів.

- ✓ Концентрації, яка вимагає концентрації ресурсів на певних територіях та встановлення ієрархічності пріоритетів відповідно до

сформульованих цілей з визначенням вимог до економічної ефективності їх використання.

✓ Синхронізації дій («синергії»), що втілюється у синхронному проведенні ряду реформ, що впливають на соціально-економічний розвиток регіонів, узгодження пріоритетів та дій центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування щодо регіонального та місцевого розвитку.

✓ Поляризованого розвитку, який передбачає формування «опорних регіонів» (полюсів, локомотивів зростання). В яких концентруються фінансові, адміністративно-управлінські, людські та інші ресурси, з подальшим посиленням інноваційної діяльності в інших регіонах.

✓ Додатковості, за умов якої фінансова підтримка регіонального розвитку здійснюється за рахунок державного та місцевих бюджетів (отже фінансування з державного бюджету здійснюватиметься без зменшення фінансування з місцевих бюджетів).

✓ Субсидіарності, який визначає розподіл владних повноважень таким чином, що місце надання адміністративної (управлінської) послуги максимально наближено до її безпосереднього споживача з урахуванням повноти надання належної якості послуги шляхом концентрації матеріальних і фінансових ресурсів на відповідному територіальному рівні управління;

✓ Збалансованого розвитку, який вимагає диференційованості надання державної підтримки регіонам з урахуванням їх потенціалу, умов, критеріїв та строків, визначених законодавством.

✓ Партнерства, що зумовлює тісну співпрацю між центральними і місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, суб'єктами господарювання в процесі реалізації Стратегії, проведення моніторингу та оцінки виконання визначених завдань.

✓ Єдності, націленої на забезпечення суспільної єдності, яка полягає у зменшенні відмінностей між окремими регіонами у використанні людських ресурсів та рівні життя населення; економічної єдності, яка полягає у зменшенні відмінностей в економічному розвитку між регіонами; просторової єдності, яка полягає у створенні інфраструктурних умов для розвитку периферійних районів. Досягнення єдності в усіх трьох вимірах повинне бути однією із цілей регіонального розвитку та регіональної політики.

Власне стратегічні завдання державної політики регіонального розвитку України до 2015 р. визначено наступним чином:

1. Підвищення конкурентоспроможності регіонів та зміцнення їх ресурсного потенціалу.
2. Забезпечення розвитку людських ресурсів.
3. Розвиток міжрегіонального співробітництва.

4. Створення інституціональних умов для регіонального розвитку.

Розгляд у Стратегії тенденцій соціально-економічного розвитку приділяє суттєву увагу економічному потенціалу та негативним факторам, які впливають на перспективу комплексного розвитку туризму і санаторно-курортної галузі. Пріоритетним напрямом підвищення конкурентоспроможності регіонів та зміцнення їх ресурсного потенціалу є реструктуризація економічної бази окремих регіонів і створення умов для диверсифікації на новій технологічній основі. Одним з інструментів державної підтримки, які використовуються у цьому напрямі визначено розвиток туризму та рекреації. Іще одним з пріоритетних напрямів у вирішенні цього завдання є розбудова та модернізація інфраструктури, що сприятиме підвищенню інвестиційної привабливості регіонів, що безумовно тісно пов'язане і впливає на розвиток туризму.

Суттєвого значення для модернізації зовнішнього та внутрішнього середовища туристичної діяльності в країні має реалізація таких пріоритетних напрямів як забезпечення високих стандартів навчання, доступного для працівників протягом усього періоду їх виробничої діяльності, активізація співпраці у сфері освіти і науки, забезпечення повної зайнятості населення, реалізації заходів у сфері міграційної політики.

Особливі перспективи має розвиток туризму у контексті пріоритетів з розвитку міжрегіонального співробітництва:

- ✓ розширення міжрегіональної економічної взаємодії;
- ✓ розвиток транскордонного, у тому числі єврорегіонального співробітництва.

Інституціональною основою ефективного регіонального менеджменту в туризмі має стати реформування системи державного управління та місцевого самоврядування, яке передбачає розширення фінансово-економічних можливостей територіальних громад, реформування адміністративно-територіального устрою, узгодження діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо розвитку регіонів.

Стратегією визначено механізми, етапи, очікувані результати, моніторинг і оцінка реалізації Стратегії. При цьому параметри, якими вимірюється роль і місце туризму у підвищенні конкурентоспроможності регіонів та зміцнення їх ресурсного потенціалу включають:

- ✓ кількість туристів;
- ✓ кількість підприємств готельного господарства;
- ✓ кількість санаторіїв та закладів відпочинку;
- ✓ кількість осіб оздоровлених у санаторіях та закладах відпочинку;
- ✓ кількість закладів культури, бібліотек, музеїв тощо.

Очевидно, що теорія і практика управління туристичною діяльністю вимагає більш ґрунтового підходу до емпірико-аналітичного забезпечення регіонального менеджменту, зокрема в туризмі.

Варто зазначити, що розвиток курортно-рекреаційно сфери, туристично-рекреаційного комплексу та туристичної інфраструктури визначено у якості першочергових пріоритетних напрямів для АРК., Івано-Франківської області та м. Севастополь. Водночас розвиток рекреаційно-туристичної сфери посідає різне місце у ієрархії пріоритетних напрямів розвитку Вінницької, Волинської, Закарпатської, Запорізької, Київської, Львівської, Миколаївської, Одеської, Тернопільської, Херсонської, Хмельницької, Чернівецької, Чернігівської областей та м.Київ. При цьому туризм, рекреація, санаторно-курортна справа не розглядаються у якості пріоритетних напрямів розвитку на період 2015 для Дніпропетровської, Донецької, Житомирської, Кіровоградської, Луганської, Полтавської, Рівненської, Сумської, Харківської, Черкаської областей.

Таким чином, забезпечення зростання якості життя населення країни, сприяння соціально-економічному розвитку держави; створення належних передумов для задоволення потреб населення країни та іноземних туристів у якісних туристичних і санаторно-курортних послугах; забезпечення умов для формування на внутрішньому та міжнародному туристичних ринках якісного національного туристичного продукту; удосконалення державної політики у сфері туризму і діяльності курортів, забезпечення збільшення надходжень до державного та місцевих бюджетів; сприяння перетворенню санаторно-курортного комплексу України у високорентабельну та конкурентоспроможну галузь економіки, є завданнями вирішення яких необхідно визначити й деталізувати враховуючи стратегічні напрями регіонального розвитку країни.

1. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2015 року. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 липня 2006 року №1001 – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1001-2006-%EF>.

2. Стратегія розвитку туризму і курортів. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2008. №1088-р – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1088-2008-%F0>

УДК 379.85

Самбуrowa E.H.

ГЕОГРАФИЯ ТУРИЗМА В КИТАЕ

После начала экономических реформ и перехода к политике открытости внешнему миру в 1978 г. начался этап стремительного развития туризма в Китае. В настоящее время Китай стал важнейшей туристской дестинацией, занимая 4-е место в мире по количеству принимаемых туристов. Благодаря росту уровня жизни жители Китая проявляют все больший интерес к путешествиям за границу. Стремительно растет внутренний туризм. Туризм стал стратегической отраслью в развитии Китая. В статье рассматриваются особенности динамики и географии внутреннего и международного туризма в КНР, анализируется структура туристских потоков.